

Dr. sc. Aleksandra Korać Graovac*

OD ZAJEDNIČKOG DO SAMOSTALNOG OSTVARIVANJA RODITELJSKE SKRBI I NATRAG – KAKO ZAŠTITITI PRAVA DJECE I RODITELJA

U ovom se radu izlaže novo obiteljskopravno uređenje ostvarivanja roditeljske skrbi nakon prestanka obiteljske zajednice. Nakon kratkoga pravno-povijesnog pregleda razvoja domaćeg zakonodavstva poslije II. svjetskog rata upućuje se na to da je novo uređenje ostvarivanja roditeljske skrbi imalo uzor u njemačkome pravnom sustavu, no korak je unatrag u osiguravanju mogućnosti roditeljima da ostvaruju ne samo pravo na roditeljsku skrb nego i ljudska prava.

U radu se pokušavaju otkriti razlozi korjenite promjene instituta ostvarivanja roditeljske skrbi, propituje se pravni položaj roditelja u novome pravnom uređenju te daju prijedlozi promjena.

Ključne riječi: *pravo na roditeljsku skrb, roditeljska skrb, ostvarivanje roditeljske skrbi, pravo djeteta na roditeljsku skrb, zastupanje djeteta*

1. UVOD

Hrvatsko obiteljsko pravo još je 1998. godine uvelo načelo zajedničke roditeljske skrbi za svu djecu neovisno o tome jesu li rođena u braku ili izvan braka te žive li njihovi roditelji zajedno ili odvojeno.

Taj civilizacijski iskorak posljedica je prihvaćanja Konvencije o pravima djeteta, koja u odredbi čl. 18., st. 1. zahtijeva od država potpisnica da učine „sve što je u njihovoj moći kako bi osigurale priznanje načela o zajedničkoj odgovornosti obaju roditelja za odgoj i razvoj djeteta.“ Zajednička odgovornost obaju roditelja za djetetov odgoj i razvoj može postojati samo ako oba roditelja mogu utjecati na odgoj i razvoj. To se u obiteljskoj dvoroditeljskoj zajednici događa prirodno, čak i u slučajevima kad roditelji ne ulažu podjednaku energiju i vrijeme za djetetov odgoj. Razlog je tomu što se dijete razvija pod utjecajem sredine koju promatra te koja ga oblikuje. Kada obiteljska zajednica prestane, tada roditelj koji više ne živi s djetetom ne može čak ni

---

* Dr. sc. Aleksandra Korać Graovac, redovita profesorica na Katedri za obiteljsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (Full Professor, Chair of Family Law, Faculty of Law, University of Zagreb), redovita članica Akademije pravnih znanosti Hrvatske: aleksandra.korac.graovac@pravo.hr

primjerom posredno utjecati na djetetov odgoj i razvoj ako s njim ne održava osobne odnose.

Obiteljski zakon iz 2003. godine¹ nastavio je razvijati istu koncepciju roditeljske skrbi, s time da su se u praksi i u javnosti pojavila određena pitanja s obzirom na način njezina ostvarivanja. Najpoznatija su se odnosila na izbor obrazovanja za dijete (tako se, primjerice, puno raspravljalo trebaju li o izboru modula u školskom sustavu za zdravstveni odgoj djeteta odlučivati jedan ili oba roditelja), no mnogi roditelji često nisu birali područja roditeljske skrbi o kojima su se sporili pred nadležnim tijelima.

Promjene obiteljskog zakonodavstva 2014. godine² napustile su dotadašnju koncepciju roditeljske skrbi reorganizirajući taj institut s obzirom na pojam, ovlaštenike i sadržaj. Uvedeno je pravilo da roditelji uvijek imaju zajedničku roditeljsku skrb³, da je zajednički ostvaruju kad o tome ne postoji sudska odluka, a na temelju sudske odluke samo ako su o tome postigli sporazum. Takvo zakonsko rješenje povuklo je oštar rez i u pravni sustav pretočilo pravilo koje je odražavalo stav da kad roditelji nisu uspjeli sastaviti tzv. plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, na ostvarivanje roditeljske skrbi treba biti ovlašten samo roditelj koji s djetetom živi.

Osim toga, obiteljsko zakonodavstvo 2014. godine uvelo je novu koncepciju po kojoj ne samo roditelji nego i druge fizičke i pravne osobe mogu ostvarivati roditeljsku skrb (čl. 102., st. 2. i 3.), što je nakon žestokih kritika napušteno 2015. godine.

Predmet je ovoga rada usporedba zakonskih rješenja roditeljske skrbi i ostvarivanja roditeljske skrbi u hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu do 2014. godine te nakon 2014. godine, s osobitim osvrtom na pravni položaj roditelja koji ne živi u obiteljskoj zajednici s djetetom.

2. POJAM „RODITELJSKA SKRB“ I OSTVARIVANJE RODITELJSKE SKRBI

Roditeljska skrb osobno je pravo djetetovih roditelja, a i ljudsko pravo. Pravo na roditeljsku skrb usmjereno je prema djetetu, kojemu omogućuje ostvarivanje njegovih prava, prema nadležnim tijelima, zbog zabrane zadiranja u pravo roditelja dok god roditelji ostvaruju roditeljsku skrb u skladu sa zakonom te prema trećim osobama, koje ne smiju ometati roditelje pri ostvarivanju roditeljske skrbi.

Postoji opsežna judikatura Europskog suda za ljudska prava koja roditeljsku skrb i njezino ostvarivanje tumači kao dio prava na poštivanje obiteljskog života

---

¹ Obiteljski zakon NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 75/14, 5/15.

² Obiteljski zakon NN 75/14, dalje u tekstu: ObZ iz 2014.

³ Iznimke se odnose na slučajeve kad je drugi roditelj lišen prava na roditeljsku skrb, nepoznat ili umro (*vide infra*).

(čl. 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda).⁴ I odredba čl. 2. Protokola br. 1 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda priznaje kao posebno ljudsko pravo pravo roditelja da osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima: „U obavljanju svojih funkcija povezanih s odgojem i poučavanjem država će poštovati pravo roditelja da osiguraju odgoj i poučavanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima”.⁵ Kao novina u reformi obiteljskog zakonodavstva 2014. i 2015. napuštena je koncepcija po kojoj je uzdržavanje dio sadržaja roditeljske skrbi⁶ jer je zakonodavac slijedio uzore iz usporednih sustava (tako, primjerice, Njemački opći građanski zakonik ili Austrijski opći građanski zakonik imaju isto takvu koncepciju sadržaja roditeljske skrbi).

Postojeći Obiteljski zakon (dalje u tekstu: ObZ iz 2015.)⁷ u odredbi čl. 91., st. 1. propisuje da roditeljsku skrb „čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja u svrhu zaštite i promicanja djetetovih osobnih i imovinskih prava te dobrobiti“, a potom nastavlja u sljedećoj rečenici da su „roditeljsku skrb roditelji (...) dužni ostvarivati u skladu s djetetovim razvojnim potrebama i mogućnostima.“

Zakonodavac je kao novinu uredio u odredbi čl. 92. i što je sadržaj roditeljske skrbi pa je naznačio da je to „pravo i dužnost zaštite osobnih prava djeteta na:

1. zdravlje, razvoj, njegu i zaštitu
2. odgoj i obrazovanje
3. ostvarivanje osobnih odnosa i
4. određivanje mjesta stanovanja“.

U st. 2. istoga članka nadodao je da u sadržaj roditeljske skrbi ulazi i „pravo i dužnost upravljanja djetetovom imovinom“, a u st. 3. istoga članka naveo je da „u sadržaj roditeljske skrbi ulazi pravo i dužnost zastupanja djetetovih osobnih i imovinskih prava i interesa“. Iz takve je stipulacije očito da su razdvojena djetetova osobna i imovinska prava te da je zasebno pravo i dužnost roditelja zastupanje djetetovih osobnih i imovinskih prava i interesa. U sadržaj roditeljske skrbi uvedena je dužnost zaštite „osobnog prava djeteta na određivanje mjesta stanovanja“. Izričaj je sasvim zbunjujući jer iz njega proizlazi zaključak da postoji osobno pravo djeteta na određivanje mjesta

⁴ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda NN- MU 18/97, 6/99 – proč. tekst, 8/99 – ispr., 14/02.

Popis važnijih odluka v. u European Court for Human Rights, Parental Rights (2017). Dostupno na: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Parental_ENG.pdf (12.11.2017).

⁵ U izvorniku postoje pojmovi *teaching and education* koji su prevedeni kao „odgoj i poučavanje“.

⁶ Uzdržavanje je kao dio sadržaja roditeljske skrbi poznato tijekom cijelog razvoja obiteljskog zakonodavstva od Osnovnog zakona o odnosima roditelja i djece još od 1947. godine (Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece, Sl. l. FNRJ 104/47, 53/56, 4/57, 10/65, 28/65).

⁷ Obiteljski zakon NN 103/15.

stanovanja. Iz takva izričaja nije jasno što je zakonodavac zapravo želio: omogućiti djetetu da samo odredi mjesto stanovanja, dati mu kao osobno pravo da mu mjesto stanovanja treba biti određeno ili dati roditeljima pravo da odrede mjesto stanovanja svojega djeteta. Zdrava logika pokazuje da je, zapravo, riječ o pravu roditelja koji ostvaruje roditeljsku skrb da odredi mjesto stanovanja djeteta iako bi iz izričaja zakonske odredbe proizišlo da je uvedeno neko novo pravo djeteta.⁸

Pojam ostvarivanja roditeljske skrbi nije nikad definiran u propisima⁹, no svejedno je samo po sebi razumljivo njegovo značenje. Činjenica da je roditelj titular prava na roditeljsku skrb još ne znači da je može i ostvarivati. Osim što ga zakonodavac u tome sprječava ako nema poslovnu sposobnost, može ga ograničiti i odlukama nadležnih tijela, u pozitivnom domaćem pravnom sustavu sudskom odlukom.

S obzirom na to da su (u pravilu) roditelji ravnopravni ovlaštenici prava na roditeljsku skrb u odnosu na svoje dijete, odnosno djecu, njihova se prava moraju međusobno uskladiti s obzirom na sadržaj i način ostvarivanja roditeljske skrbi. Budući da bi ostvarivanje roditeljske skrbi uvijek moralo biti u funkciji ostvarivanja najboljeg interesa djeteta, međusobna konkurencija roditelja, odnosno dužnost postizanja sporazuma trebala bi pomoći da djetetova prava budu zaštićena na najbolji mogući način.

Ovlaštenici prava na roditeljsku skrb u hrvatskome su pravnom sustavu oduvijek bili samo roditelji, odnosno posvojitelji, koji su pravno izjednačeni s roditeljima. Obiteljski zakon iz 2014. godine pokušao je rekonstruirati roditeljsku skrb tako što je proširio krug osoba koje ju imaju pravo ostvarivati, i to tako da je u čl. 102. pod naslovom „Osobe koje ostvaruju roditeljsku skrb o djetetu“ propisao sljedeće:

---

⁸ Objašnjenje o uvođenju novog prava nalazi se u Načelima Komisije za europsko obiteljsko pravo (CEFL), gdje je navedeno kao drugo načelo. 2 *Principle 3:20 Residence: (1) If parental responsibilities are exercised jointly the holders of parental responsibilities who are living apart should agree upon with whom the child resides. Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PR-English.pdf> (8.11.2017).

⁹ Kao ispomoć može poslužiti objašnjenje iz starije teorije: „Kad govorimo o roditeljskom pravu, čini nam se na prvi pogled samo po sebi razumljivo da roditeljsko pravo uključuje i vršenje toga prava. Tako je redovito: roditeljima pripada roditeljsko pravo i oni ga vrše. Može, međutim, biti i takvih situacija da roditelju roditeljsko pravo pripada, ali mu ne pripada vršenje ili je faktički spriječen vršiti ga. Osim toga, moguće su i takve situacije da roditelju ne pripada ni roditeljsko pravo, pa razumljivo, ni njegovo vršenje. Odatle se nameće razlika između roditeljskog prava kao takva (*nudum ius*) i njegova vršenja.“ *Prokop*, 1972, 168.

Kasnija literatura govori da se „roditelji ravnopravno, zajednički i sporazumno skrb o djetetu... To znači da majci i ocu roditeljska skrb pripada i da sve njezine sadržaje ostvaruju zajedno, čak i ako žive odvojeno. (...) Pomaci su preslika prirodne potrebe djeteta da se o njemu skrb oba roditelja, neovisno o njihovim međusobnim odnosima, nerijetko negativnim emocijama, inatu, ravnodušnosti i sl.“ Tako *Hrabar*, 2006, 264.

„(1) Osobe koje imaju pravo ostvarivati roditeljsku skrb o djetetu odnosno sadržaje roditeljske skrbi jesu:

1. roditelji djeteta
2. druge fizičke ili pravne osobe zajedno s roditeljima ili umjesto roditelja na temelju odluke suda i
3. druge osobe kojima su roditelji privremeno povjerili ostvarivanje roditeljske skrbi nad djetetom u skladu s odredbama ovoga Zakona.

(2) Osobe iz stavka 1. ovoga članka koje imaju pravo ostvarivati roditeljsku skrb o djetetu dužne su je ostvarivati u skladu s odredbama ovoga Zakona kojima se uređuje roditeljska skrb i ostvarivanje roditeljske skrbi.“

U obrazloženju te odredbe Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona nije bilo navedeno zašto se tako otklonilo od dosadašnjeg shvaćanja tko može biti ovlašten ostvarivati roditeljsku skrb.¹⁰ Takvo rješenje bilo je suprotno i odredbi čl. 91. koja navodi da „roditeljsku skrb čine odgovornosti, prava i dužnosti roditelja“ (podcrtala autorica).

Dobro je da je nakon odluke Ustavnog suda o suspenziji Obiteljskog zakona, koja je donesena 2015.¹¹, u novome Obiteljskom zakonu iz 2015. godine u cijelosti izostavljene

¹⁰ „Ovom se odredbom taksativno nabrajaju osobe koje mogu imati pravo na ostvarivanje roditeljske skrbi o djetetu. Stavak 1. propisuje da pravo na ostvarivanje roditeljske skrbi imaju roditelji te da to pravo stječu po sili zakona činjenicom djetetova podrijetla. Također, propisuje se da drugim osobama ili ustanovama može biti povjereno ostvarivanje roditeljske skrbi zajedno s roditeljima ili umjesto njih samo odlukom suda. Primjeri za ostvarivanje roditeljske skrbi od treće osobe umjesto roditelja okolnosti su u kojima je roditelj potpuno onemogućen ostvarivati roditeljsku skrb zbog dugotrajnoga liječenja, izdržavanja kazne zatvora i sl., pa se ostvarivanje roditeljske skrbi povjerava trećoj osobi, npr. članu obitelji, ako dijete nema drugoga roditelja ili se ovaj ne može skrbiti o djetetu. Primjer za ostvarivanje roditeljske skrbi treće osobe zajedno s roditeljima oduzimanje je roditelju prava da stanuje s djetetom i smještaj djeteta u ustanovu socijalne skrbi ili kod udomitelja. U ovom se slučaju roditelj ne može svakodnevno i u cijelosti skrbiti o djetetovim osobnim pravima – zdravlju, razvoju, njezi te zaštiti, zatim odgoju, obrazovanju i školovanju te ostvarivanju osobnih odnosa u vezi s djetetom. Roditeljsku skrb u tom području svakodnevno ostvaruje udomitelj ili druga osoba s kojom dijete stanuje, prema odluci nadležnoga tijela. Roditelj tada u pravilu zadržava pravo zastupanja glede djetetovih osobnih i imovinskih prava, pa je u tom slučaju riječ o ostvarivanju roditeljske skrbi treće osobe zajedno s roditeljem. Propisuje se da roditelji mogu privremeno povjeriti ostvarivanje roditeljske skrbi nad djetetom drugoj osobi. Povjeravanje skrbi o djetetu trećoj osobi od strane roditelja uređeno je člankom 103. Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona. Bračni ili izvanbračni drug roditelja koji živi s djetetom može uz pristanak roditelja donositi svakodnevne i hitne odluke radi uklanjanja opasnosti za dijete prema članku 110., stavku 4. Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona, u kojem slučaju se također radi o jednoj vrsti ostvarivanja dijela roditeljske skrbi zajedno s roditeljima. Mogućnost da ostvarivanje roditeljske skrbi u cijelosti ili djelomice bude povjereno trećim osobama definirana je novim međunarodnim instrumentima koji su dio i hrvatskoga pravnoga poretka. Tako Konvencija o ostvarivanju prava djeteta iz 1996. u članku 2. definira ovakvu mogućnost ostvarivanja roditeljske skrbi u cijelosti ili djelomice od trećih osoba. U komentaru ove Konvencije upravo se navode udomitelji kao najčešći primjer ostvarivanja sadržaja roditeljske skrbi od trećih osoba. Također, propisuje se dužnost ostvarivanja skrbi o djetetu u skladu s odredbama Obiteljskog zakona kojima se uređuje roditeljska skrb i ostvarivanje roditeljske skrbi.“ Konačni prijedlog Obiteljskog zakona, travanj 2014.

¹¹ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015.

na ta odredba jer je urušavala sam smisao pojma „roditeljska skrb“. Roditeljska skrb po svojoj jezičnoj sintagmi, a i po prirodi stvari, pripada roditeljima, pa je logično da je i mogu ostvarivati samo roditelji.

Sljedeći koncepciju obiteljskog propisa iz 2014. godine, Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola¹² unio je mogućnost da životni partner djetetova roditelja ima pravo ostvarivati roditeljsku skrb zajedno s roditeljima ili umjesto roditelja na temelju sudske odluke ili voljom roditelja koji ima pravo ostvarivati roditeljsku skrb (čl. 40. – 43. Zakona o životnom partnerstvu osoba istog spola). S obzirom na svrhu Zakona o životnom partnerstvu osoba istoga spola, a to je preslikavanje odnosa članova obitelji uređenim Obiteljskim zakonom i na odnose unutar životnog partnerstva, odnosno na priznanje prava pojedincima istospolne orijentacije koja proizlaze iz njihove životne zajednice, to i ne začuđuje.¹³

3. PRAVNI POLOŽAJ RODITELJA KOJI NE ŽIVI S DJETETOM

Za samo određivanje sadržaja roditeljske skrbi moglo bi se reći i da je više teorijsko pitanje bez konkretna utjecaja na prava pojedinog roditelja. Pravno uređenje mogućnosti i načina ostvarivanja roditeljske skrbi jednog roditelja u odnosu na drugog roditelja, njihov međusobni položaj te jamstva koja im pravni sustav pruža odraz su stupnja osiguranja prava na poštovanje obiteljskog života.

Kako su oba roditelja ravnopravna kao nositelji prava na roditeljsku skrb, mogućnost slobodna ostvarivanja roditeljske skrbi jednoga nužno je ograničena slobodom i pravom ostvarivanja roditeljske skrbi drugog roditelja. U situacijama kad postoji obiteljska zajednica (bračna ili izvanbračna), to nije problematično jer se neslaganja u pravilu rješavaju bez intervencije nadležnih tijela.

Problemi uglavnom nastaju kad djetetovi roditelji ne žive u obiteljskoj zajednici, dijete živi s jednim od roditelja, pa zbog nemogućnosti postizanja sporazuma pri ostvarivanju roditeljske skrbi dolazi do potrebe da se razriješi pitanje tko od njih dvoje i kako ostvaruje pojedini sadržaj roditeljske skrbi.¹⁴

---

¹² Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola NN 29/14.

¹³ Dvojbeno je kako će se tumačiti pravila o ostvarivanju roditeljske skrbi u slučajevima kad roditeljsku skrb ostvaruju tri osobe – oba roditelja i životni partner. Neobično je i to što životni partner ne može biti titular prava na roditeljsku skrb, no može je ostvarivati na temelju posebna propisa. Takva rješenja nisu konzistentna te ne pridonose harmoničnosti pravnog sustava.

¹⁴ Više *Korać Graovac*, 2012, 73.

3.1. Razvoj obiteljskopравnih rješenja o ostvarivanju roditeljske skrbi do 2014. godine

Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece (1947., 1956., 1965.), kao i Zakon o braku i porodičnim odnosima (1978. i 1989.)¹⁵, uređivali su roditeljsku skrb tako što su „roditeljsko pravo“ (tadašnji naziv za roditeljsku skrb) imala oba roditelja te su ga u načelu oba i ostvarivala. Samo jedan roditelj imao je roditeljsku skrb ako je drugi roditelj umro ili je proglašen umrlim, bio nepoznat ili lišen roditeljskog prava. Samo je jedan roditelj samostalno „vršio roditeljsko pravo“ (ostvarivao roditeljsku skrb) kad mu je nakon bračnog spora (o razvodu braka, poništaju braka ili proglašenju braka nepostojećim) sudskom odlukom dijete „povjereno na čuvanje i odgoj“. Nakon prestanka bračne ili izvanbračne zajednice za odluku o roditeljskoj skrbi bio je nadležan „organ starateljstva“ (centar za socijalnu skrb).

Roditelju koji nije na temelju odluke nadležnog tijela živio s djetetom preostalo je:

- pravo na osobne odnose s djetetom
- dužnost pridonositi za uzdržavanje djeteta
- pravo prigovora nadležnom tijelu, ako se nije slagao „s nekom odlukom“ organa starateljstva, koji će o tome odlučiti te
- tražiti promjenu odluke o povjeravanju djeteta na čuvanje i odgoj (o roditeljskoj skrbi).

U tadašnjoj pravnoj teoriji navodi se kako je roditelj kojemu „dijete nije povjereno izgubio samo (...) ostvarivanje roditeljskog prava jer zakon u tom slučaju ostvarivanje roditeljskog prava prenosi isključivo na onog roditelja kojemu je dijete povjereno na čuvanje i odgoj (čl. 13. Osnovnog zakona o odnosima roditelja i djece).“¹⁶

Obiteljski je zakon 1998. godine¹⁷ promijenio paradigmu pod utjecajem Konvencije o pravima djeteta. Prema njemu, roditeljsku skrb imaju i o djetetu se skrbe (ostvaruju roditeljsku skrb) oba roditelja neovisno o tome žive li zajedno ili odvojeno.

Samo se jedan roditelj „skrbio“ o djetetu (što je značilo ostvarivao roditeljsku skrb) na temelju odluke centra za socijalnu skrb ako je drugi bio spriječen, lišen poslovne sposobnosti ili je svojim postupcima ugrožavao djetetovu dobrobit. Također, centar za socijalnu skrb mogao je odlučiti „da pojedine dužnosti obavlja roditelj s kojim dijete ne živi, primjerice, briga o djetetovu zdravlju, školovanju, izvanškolskim aktivnostima, nekim poslovima zastupanja djeteta ili upravljanja njegovom imovinom i o drugome“ (čl. 99., st. 2. Obiteljskog zakona).

¹⁵ Zakon o braku i porodičnim odnosima NN 11/78, 27/78, 45/89, 59/90, 25/94.

¹⁶ Prokop, 1972, 170.

¹⁷ Obiteljski zakon NN 162/98.

Roditelj koji nije živio s djetetom imao je pravo:

- zatražiti da Centar za socijalnu skrb donese odluku radi zaštite dobrobiti djeteta (na zahtjev roditelja, po službenoj dužnosti ili *u povodu pritužbe*) u slučaju spora o ostvarivanju sadržaja roditeljske skrbi ili spora između roditelja o ostvarivanju djetetovih prava
- na susrete i druženja
- tražiti promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti.

Obiteljski zakon 2003. godine promijenio je nadležnost za odlučivanje o roditeljskoj skrbi prenijevši je u svakom slučaju na sud.

Prednosti rješenja iz 2003. godine bile su načelo zajedničkog ostvarivanja roditeljske skrbi, podizanje svijesti o važnosti sudjelovanja obaju roditelja, mogućnost individualizacije u slučaju veće kompetentnosti roditelja koji ne živi s djetetom te otvoren put pravne zaštite u sudskome izvanparničnom postupku u slučaju neslaganja roditelja, ali i na djetetovu inicijativu.

Nedostatci tog rješenja bili su nejasno određenje kako te u kojem obliku roditelji ostvaruju roditeljsku skrb (primjerice, je li za pohađanje nastavnog modula zdravstvenog odgoja djeteta potreban pristanak obaju roditelja), neriješeno pitanje načina zakonite promjene djetetova mjesta prebivališta unutar granica države, problemi u slučaju nesuglasnosti roditelja pri preseljenju u drugu državu.¹⁸ Možda je najveći problem, odnosno razlog nezadovoljstva bio u praksi slab pravni položaj roditelja koji ne živi s djetetom te da se stručnjaci zaposleni u sustavu socijalne skrbi nisu mogli s postojećim resursima uspješno nositi s problemima koje prouzrokuju konfliktni roditelji.

Preokret postavaka obiteljskog zakonodavstva 2014. godine, ponovljene 2015. godine, pokušale su razriješiti te probleme.

3.2. Pravni položaj roditelja koji ne živi s djetetom nakon 2014. godine

Prema Obrazloženju Obiteljskog zakona 2014. godine osnovni motiv za promjenu načina uređenja roditeljske skrbi bilo je onemogućivanje roditelja u slučajevima visokokonfliktnih razvoda:

---

¹⁸ Zato što je načelno bilo moguće samo zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi, u državama koje su za dopuštenje prijave prebivališta djeteta stranoga državljanina uvijek tražile isključivo pristanak obaju roditelja u slučaju da zajednički ostvaruju roditeljsku skrb, nije bilo pravne mogućnosti da sud zamijeni pristanak roditelja koji s djetetom ne živi.

„Osim toga, razlikuje se pravo na roditeljsku skrb, kao temeljno ljudsko pravo koje roditelj stječe u trenutku utvrđivanja podrijetla djeteta te pravo i dužnost ostvarivanja roditeljske skrbi u pogledu kojega su majka i otac ravnopravni. Ostvarivanje zajedničke roditeljske skrbi i dalje je pravilo na kojem se temelji djetetova dobrobit. Stoga se ostvarivanje zajedničke roditeljske skrbi nužno uvjetuje sporazumom roditelja o ostvarivanju zajedničke roditeljske skrbi nakon razvoda braka ili prestanka izvanbračne zajednice – planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. S druge strane, u okolnostima visokokonfliktnih odnosa roditelja potrebno je propisati zakonske mogućnosti da sud donese odluku na temelju koje će samo jedan roditelj imati pravo samostalno ostvarivati roditeljsku skrb, kad je to za dobrobit djeteta i kad roditelji trajno nisu u stanju postići sporazum o zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi i načinu međusobne komunikacije u vezi sa zajedničkim ostvarivanjem roditeljske skrbi (plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi). Sudska odluka o ostvarivanju roditeljske skrbi jednog roditelja trebala bi spriječiti situacije u kojima je dijete rastrgano između dvoje konfliktnih roditelja koji nisu u stanju interes i dobrobit djeteta staviti ispred vlastitih interesa, pri čemu dijete postaje oružje u njihovim kontinuiranim sukobima i manipulacijama.“^{19, 20}

Rješenje koje je zakonodavac i u Obiteljskom zakonu iz 2014. i u Obiteljskom zakonu iz 2015. godine (na čije ćemo se odredbe u nastavku pozivati) ponudio bilo je poput reza-nja gordijskog čvora: u slučajevima sadašnjega i potencijalnoga budućeg neslaganja

¹⁹ Nacrt Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona, travanj 2014.

²⁰ Da pitanje roditeljskih sukoba ne može biti lako riješeno, potvrđuje i niz izvješća pravobraniteljice za djecu, od kojih kao primjer izdvajamo samo ovo posljednje: „Roditelji su nam se obraćali zbog problema na koje nailaze vezano uz ostvarivanje zajedničke roditeljske skrbi u situacijama narušenih roditeljskih odnosa. Nerijetko jedan roditelj posve neopravdano i neargumentirano proturječi drugomu kako bi mu otežao svakodnevno funkcioniranje pozivajući se na pravo sudjelovanja u donošenju odluka o djetetu. Susretali smo se sa situacijama da roditelj koji na temelju odluke suda ne živi s djetetom osporava pravo upisa djeteta u vrtić prema mjestu stanovanja djeteta 'zabranjujući' predškolskoj ustanovi da primi dijete jer se protivi da dijete uopće pohađa vrtić ili se protivi izboru vrtića koji je odabrao drugi roditelj. Događa se da ustanove pod pritiskom roditelja doista odbijaju upisati dijete, zahtijevajući da oba roditelja za to daju svoju pisanu suglasnost odnosno da o nastalom prieporu roditelja odluči sud. To dovodi do toga da se, u svakom slučaju neslaganja roditelja i nemogućnosti da sami ili posredstvom stručnjaka CZSS-a postignu dogovor, potpuno nepotrebno vode sudski postupci koji ne rješavaju konflikt u žurnom roku. To dovodi do produljenja sukoba, a istodobno se gubi iz fokusa zaštita najboljeg interesa djeteta. Dijete ne pohađa vrtić, a zaposleni roditelj s kojim dijete odlukom suda živi prisiljen je snalaziti se u organiziranju dnevne skrbi o djetetu dok se nalazi na poslu. Još veći problemi javljaju se upisom u školu, što katkad dovodi do toga da dijete koje je školski obveznik ne pohađa školu jer izostaje suglasnost roditelja, škola bez suglasnosti roditelja ne želi upisati dijete, a do razrješenja roditeljskoga sukoba i donošenja odluke katkad prođe i nekoliko mjeseci.“ Izvješće pravobraniteljice za djecu, Zagreb, ožujak 2017.

Problemi iz konkretnog primjera riješeni su propisom iz 2015. godine za roditelje koji ostvaruju zajedničku roditeljsku skrb tako da im je zatvoren put pravne zaštite u slučaju neslaganja s odlukom drugog roditelja o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi pri upisu u vrtić (*v. infra*).

roditelja oko ostvarivanja roditeljske skrbi jednom je od roditelja, i to onomu koji s djetetom ne živi, jednostavno uskraćena mogućnost da roditeljsku skrb ostvaruje.

Novo obiteljsko zakonodavstvo prepoznaje nekoliko situacija za koje nudi rješenja:

- oba roditelja imaju roditeljsku skrb te je zajednički ostvaruju
- samo jedan roditelj ostvaruje roditeljsku skrb
- samo jedan roditelj ostvaruje roditeljsku skrb, osim kad se ostvarivanje odnosi na „bitna osobna prava djeteta“ (iz čl. 100. ObZ-a iz 2015.).

Prema čl. 104. ObZ-a iz 2015. roditelji zajednički ostvaruju roditeljsku skrb *ex lege*, sve dok ne postoji sudska odluka o tome (to se odnosi na bračno i priznato očinstvo) ili kad postoji sudska odluka kojom se potvrđuje plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (tzv. „roditeljski plan“) ili sporazum roditelja o roditeljskoj skrbi.

Samostalno (samo jedan) roditelj ostvaruje roditeljsku skrb

- kad samo jedan roditelj ima roditeljsku skrb (jer je drugi umro, proglašen umrlim ili lišen prava na roditeljsku skrb)
- na temelju sudske odluke: kad nije postignut „roditeljski plan“ ili sporazum roditelja o zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi, a sud nije smatrao da je potrebno odlučiti i o zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi
- kad o tome postoji sudska odluka
- bez sudske odluke: ako je drugi roditelj umro ili je proglašen umrlim, a roditelji su prije smrti jednoga od njih roditeljsku skrb ostvarivali zajednički ili kad je drugi roditelj odsutan i nepoznata boravišta.

Potpuno je specifična situacija kad drugom roditelju miruje roditeljska skrb zbog pravnih zapreka²¹ jer on tada, ako ne postoji sudska odluka o roditeljskoj skrbi,

---

²¹ Mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka (čl. 114.):

(1) Mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka nastupa u slučajevima kad je roditelj djeteta maloljetna osoba ili osoba lišena poslovne sposobnosti u dijelu u kojem nije u stanju ostvarivati roditeljsku skrb.

(2) Dok traje mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi, svakodnevnu skrb o djetetu može ostvarivati roditelj iz stavka 1. ovoga članka samostalno ili zajedno s drugim roditeljem djeteta ili skrbnikom djeteta imenovanim u skladu s člankom 224., točkama 3. i 4. ovoga Zakona.

(3) Roditelj iz stavka 1. ovoga članka ne može zastupati dijete, a ako je lišen poslovne sposobnosti, ne može ga zastupati u dijelu u kojem je lišen poslovne sposobnosti. Dijete zastupa drugi roditelj ili skrbnik djeteta koji je dužan poštovati mišljenje roditelja iz stavka 1. ovoga članka.

(4) U slučaju neslaganja roditelja djeteta međusobno ili roditelja iz stavka 1. ovoga članka i skrbnika djeteta oko zastupanja djeteta u vezi s odlukama koje su bitne za dijete iz članka 108. ovoga Zakona sud će u izvanparničnom postupku na prijedlog djeteta, roditelja ili skrbnika donijeti rješenje kojim će odrediti tko će zastupati dijete u toj stvari.

(5) Iznimno od odredbi stavka 3. ovoga članka maloljetni roditelj može odrediti osobno ime djetetu.

(6) Mirovanje ostvarivanja roditeljske skrbi zbog pravnih zapreka prestaje kad prestanu postojati razlozi zbog kojih ostvarivanje roditeljske skrbi miruje.“

ostvaruje zajednički roditeljsku skrb u onom opsegu u kojemu mu nije ograničena poslovna sposobnost, odnosno u opsegu u kojem ima poslovnu sposobnost (ako je riječ o maloljetnom djetetu). Svakodnevnu skrb o djetetu roditelji ostvaruju zajedno.

Ne ulazeći u detalje specifične situacije kad jednom od roditelja miruje roditeljska skrb, zanimljivo je kako je riješen pravni položaj roditelja koji ne živi s djetetom.

3.2.1. Zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi odvojenih roditelja

Zakonodavac obvezuje roditelje da uvijek kad trajno ne žive zajedno, sporazumno urede ostvarivanje roditeljske skrbi planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 104., st. 2. ObZ-a iz 2015.). Namjera zakonodavca razumljiva je jer se želi potaknuti roditelje da raščiste svoje pravne odnose u odnosu na dijete da bi se izbjegli mogući nesporazumi.

Kad roditelji zajednički ostvaruju roditeljsku skrb, ObZ je pokušao riješiti dvojbe koje su postojale u primjeni ObZ-a iz 2003., a koje se odnose na vrstu odluke i traženi oblik sporazuma roditelja.

Vrste odluka su sljedeće:

- povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu osobi koja ispunjava pretpostavke za skrbnika (čl. 102. ObZ-a iz 2015.)
- povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu, uključujući smještaj djeteta, uz odluku centra za socijalnu skrb, u skladu s posebnim propisom kojim se uređuje socijalna skrb, udomiteljskoj obitelji ili drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi (čl. 103. ObZ-a iz 2015.)
- odluke o bitnim osobnim pravima djeteta (čl. 101. ObZ-a iz 2015.)
- odluke koje su bitne za dijete (čl. 108., st. 3. ObZ-a iz 2015.)
- svakodnevne odluke (čl. 110., st. 1. i 2. ObZ-a iz 2015.)
- žurne odluke (čl. 110., st. 3. ObZ-a iz 2015.)
- zastupanje u vezi s vrjednijom imovinom, odnosno vrjednijim imovinskim pravima djeteta (čl. 101. ObZ-a iz 2015.).

U prvom primjeru oba roditelja mogu povjeriti skrb o djetetu drugoj osobi, no ako to čine duže od 30 dana, potpisi roditelja na izjavi o povjeravanju moraju biti javno-bilježnički ovjereni.

Kad roditelji povjeravaju dijete uz odluku centra za socijalnu skrb, tad je centar za socijalnu skrb dužan provjeriti jesu li oba pristala na povjeravanje djeteta udomitelji ili drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi koja obavlja djelatnost socijalne skrbi.

Zakonodavac među odluke o bitnim osobnim pravima djeteta izrijekom svrstava promjenu djetetova osobnog imena, promjenu djetetova prebivališta, odnosno boravišta te izbor ili promjenu vjerske pripadnosti (čl. 101. ObZ-a iz 2015.).

Promjena osobnog imena uređena je i Zakonom o osobnom imenu²², koji je u noveli 2017. godine slijedio rješenja obiteljskog zakonodavstva.

Zakonodavac za zastupanje djeteta pri promjeni djetetova prebivališta²³ traži pisanu suglasnost roditelja koji ima zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi. Potom predviđa u st. 3. i 4. istoga članka iznimke od pravila da nije potrebna pisana suglasnost u određenim slučajevima za promjenu djetetova prebivališta, i to tako da suglasnost centra za socijalnu skrb može zamijeniti pristanak roditelja „ako preseljenje bitno ne utječe na ostvarivanje postojećih osobnih odnosa s drugim roditeljem, pod uvjetom da je roditelj s kojim dijete stanuje pribavio suglasnost centra za socijalnu skrb“ te „ako je prijava prebivališta, odnosno boravišta nužna radi zaštite prava i interesa djeteta“.

Pojam „prebivalište“ određen je Zakonom o prebivalištu²⁴ koji je donesen 2012. godine, dakle prije Obiteljskog zakona iz 2014. godine. Taj Zakon u odredbi čl. 3., st. 1. prebivalište određuje kao mjesto i adresu u Republici Hrvatskoj na kojoj se osoba trajno nastanila radi ostvarivanja svojih prava i obveza povezanih sa životnim interesima kao što su obiteljski, profesionalni, ekonomski, socijalni, kulturni i drugi interesi. Pri tome uvažava objektivni kriterij, odnosno je li se ona uistinu trajno nastanila u određenoj mjestu i na određenoj adresi. Prijavu prebivališta za maloljetne osobe podnose roditelji, odnosno skrbnici, a „kada roditelji maloljetne osobe imaju prijavljeno prebivalište ili boravište na različitim adresama, prebivalište ili boravište maloljetne osobe prijavljuje se na adresi jednog roditelja, uz suglasnost drugog roditelja“ (čl. 5., st. 3.). Zakon pri tome ne ulazi u obiteljske okolnosti, odnosno koji je razlog da roditelji nemaju prebivalište ili boravište na zajedničkoj adresi.²⁵

---

²² Zakon o osobnom imenu NN 118/12, 70/17, čl. 7.:

„Maloljetnom djetetu promijenit će se osobno ime na zahtjev oba roditelja ili posvojitelja, a na zahtjev skrbnika uz suglasnost nadležnog centra za socijalnu skrb.

Osobno ime maloljetnog djeteta čiji roditelji nisu u braku promijenit će se na zahtjev roditelja kod kojega dijete živi ili kojemu je povjerenje u skladu s pravomoćnom sudskom odlukom, uz suglasnost drugog roditelja.

U slučaju nepostojanja suglasnosti drugog roditelja iz stavaka 1. i 2. ovoga članka na spor roditelja primjenjuju se odredbe posebnog zakona kojima se uređuju obiteljski odnosi. Odluku nadležnog tijela roditelj će priložiti zahtjevu za promjenu osobnog imena djeteta.

Suglasnost iz stavaka 1. i 2. ovoga članka nije potrebna kad prebivalište drugog roditelja nije poznato ili kad je lišen roditeljske skrbi, ili potpuno lišen poslovne sposobnosti, ili je odlukom o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti određeno da ne može poduzimati radnje koje se tiču osobnih stanja.

Za promjenu osobnog imena maloljetnom djetetu starijem od 10 godina potreban je njegov pristanak.“

²³ Promjena prebivališta unutar jurisdikcije pojedine države važno je pitanje, pa je Vijeće Europe donijelo Preporuku o sprječavanju roditeljskih prijepora o promjeni mjesta stanovanja (*Recommendation CM/Rec(2015)4 of the Committee of Ministers to member States on preventing and resolving disputes on child relocation*).

²⁴ Zakon o prebivalištu NN 144 /12, 158 /13.

²⁵ Zakon o prebivalištu predviđa posebno podredno pravilo za roditelje maloljetne osobe koje ne žive u obiteljskoj zajednici, no donesena je odluka o roditeljskoj skrbi: „Ako roditelji maloljetne osobe ne

Uvrštavanje promjene djetetove vjeroispovijesti kao odluke o „bitnom osobnom pravu djeteta“ teško da će potaknuti sudske postupke jer je riječ o pitanju koje se rješava više načinom života i ispovijedanjem vjeroispovijesti, odnosno neispovijedanjem vjeroispovijesti, vrlo rijetko promjenom vjeroispovijesti upisom djeteta u neku vjersku zajednicu. Pitanje dodatno komplicira i uvođenje djeteta kao nositelja prava na vjeroispovijest iz Konvencije o pravima djeteta pa u slučajevima kada dijete samo želi promijeniti vjeroispovijest, može doći do dodatnih komplikacija. Određivanje najboljeg interesa djeteta tako može postati iznimno složeno jer je jedno pitanje faktičnog (ne)ispovijedanja neke vjeroispovijesti, a sasvim drugo pitanje formalnog pripadanja nekoj vjerskoj zajednici. Faktično (ne)ispovijedanje vjerskih uvjerenja sastavni je dio odgoja u obiteljskoj zajednici s djetetom pa ono teško može biti podložno učinkovitoj primjeni propisa.

Druga je situacija ako je riječ, primjerice, o tzv. mješovitom braku, odnosno situaciji kad roditelji imaju različita uvjerenja o vjeri pa se dogovore da će dijete biti odgajano kao pripadnik, ili ne, neke religije. U tom slučaju prijeporna može biti kasnija promjena, odnosno odstupanje od dogovorenoga. Ipak, smatramo da je jedini smisleni put u slučaju kad roditelj želi učinkovito spriječiti promjenu vjerske pripadnosti, promjena odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti jer roditelj koji s djetetom živi ponajprije svojim primjerom, pa i cjelokupnim odgojem, može snažno utjecati na dijete.

žive u obiteljskoj zajednici, zahtjev podnosi roditelj s kojim maloljetna osoba živi na temelju odluke nadležnog tijela, a prebivalište maloljetne osobe prijavljuje se na adresi tog roditelja.“ (čl. 5. st. 4. Zakona o prebivalištu) te „Ako roditelji maloljetne osobe ne žive u obiteljskoj zajednici, a nije donesena odluka nadležnog tijela o tome s kojim će roditeljem maloljetna osoba živjeti, prebivalište maloljetne osobe prijavljuje se na adresi roditelja s kojim živi, uz suglasnost centra za socijalnu skrb“ (čl. 5. st. 5. Zakona o prebivalištu).

Kako su svi roditelji u pravilu do novoga obiteljskog zakonodavstva imali zajedničku roditeljsku skrb, što je značilo da su imali pravo i dužnost zajednički odlučivati za dijete, Zakon o prebivalištu dvojbu o mogućem zastupanju djeteta riješio je tako da se osigura suglasnost pristanka drugog roditelja koji može zamijeniti suglasnost centra za socijalnu skrb. U slučaju da je sud odlučio s kojim će roditeljem dijete živjeti, taj je roditelj samostalan u prijavi prebivališta djeteta.

Ipak, u praksi se događalo da do donošenja odluke nadležnog tijela o tome s kojim će roditeljem maloljetna osoba živjeti prođe (pre)više vremena tijekom kojeg se maloljetnoj osobi nije moglo prijaviti prebivalište na adresi jednog roditelja bez pristanka drugog roditelja koji je uskraćivao pristanak. Kako je bez prijavljenog prebivališta maloljetna osoba bila onemogućena u ostvarivanju određenih prava koja proizlaze iz prebivališta (primjerice, pravo na zdravstvenu zaštitu ili pravo na upis u predškolske ili školske ustanove), na intervenciju tadašnje pravobraniteljice za djecu propisano je da će se u slučajevima kad još nije donesena odluka nadležnog tijela o tome s kojim će roditeljem maloljetna osoba živjeti, maloljetnoj osobi prebivalište prijaviti na adresi roditelja s kojim stvarno živi, uz suglasnost centra za socijalnu skrb.

Novim obiteljskim zakonom unesene su promjene jer se drugačije uređuje pitanje mogućnosti promjene prebivališta djeteta. Ipak, trebalo bi uzeti u obzir doseg zakona – Zakon o prebivalištu uređuje pitanja iz područja unutarnjih poslova, a Obiteljski zakon uređuje odnose između članova obitelji, pa bi izlaz trebalo naći u harmonizaciji propisa.

U istom članku o bitnim osobnim pravima djeteta nadodaje se da roditelji moraju zajedno dati suglasnost za priznanje, odnosno pristanak na priznanje očinstva kad očinstvo svojem djetetu priznaje njihovo maloljetno dijete (čl. 100., st. 6.), pa proizlazi da je i tu nužno da oboje daju suglasnost za izjavu svoga djeteta (štiti se i interes roditelja djeteta koje priznaje očinstvo jer se priznanjem stvara odnos bake i djeda u odnosu na unuke).

Zahtjev da se da pisana suglasnost nije najsretnije rješenje zbog velike mogućnosti zlouporabe, odnosno lažiranih (falsificiranih) pisanih suglasnosti.

Zakonodavac, nadalje, uvodi kategoriju „odluke bitne za dijete“ te ih određuje kao one koje mogu znatno utjecati na djetetov život, kao što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama, odluke o izvanrednim medicinskim postupcima ili liječenju te izboru škole (čl. 108., st. 3. ObZ-a iz 2015.), a za te se odluke presumira kad jedan roditelj zastupa dijete, da je drugi roditelj dao za njih svoju suglasnost.²⁶

U takvim se slučajevima primjenjuje pravilo *qui tacet consentire videtur*, i to zbog lakšeg zastupanja. Pretpostavka je za primjenu tog pravila da je roditelj koji tom prigodom zastupa dijete o poduzetim radnjama obavijestio drugog roditelja.

Dužnost davanja informacija prije donošenja odluka bitnih za dijete ključno je da bi odredba čl. 108., st. 3. mogla biti primjenjiva u praksi te je ta dužnost važna za kvalitetno ostvarivanje prava iz roditeljske skrbi, a posljedično i za odgovarajuću zaštitu prava i interesa djeteta.

Pozornim iščitavanjem odredaba o ostvarivanju roditeljske skrbi zamjetno je da zakonodavac nije odredio tko od roditelja može donositi „odluke bitne za dijete“, iz čega bi se moglo zaključiti da to može svaki od roditelja, a ne samo onaj koji s djetetom živi.

3.2.2. Postupci radi ostvarivanja posebnih sadržaja roditeljske skrbi

U slučaju spora između roditelja o pojedinim sadržajima roditeljske skrbi, a koji se odnose na bitna osobna prava djeteta i na druge bitne odluke za dijete, roditelji i dijete mogu pokrenuti izvanparnični postupak (izvanparnični posebni postupci radi ostvarivanja pojedinih sadržaja roditeljske skrbi uređeni su odredbama čl. 478. – 484.). Roditelj koji nije zadovoljan načinom ostvarivanja roditeljske skrbi drugog

---

²⁶ U domaćoj literaturi u kojoj se iznose iskustva iz prakse njemačkih sudova (a njemačko uređenje ostvarivanja obiteljske skrbi bilo je uzorom zakonodavcu 2014. i 2015. godine) navodi se da je poseban problem razgraničenje stvari svakodnevnog života od stvari od iznimne važnosti za dijete. Upozorava se da ista stvar može imati značenje i stvari svakodnevnog života i stvari od iznimne važnosti za dijete, ovisno o njezinu sadržaju. Tako, primjerice, turističko putovanje može biti dijelom svakodnevnog života, dok će putovanje u ratom ili nemirima izloženu zemlju biti odluka od bitnog značenja. Tako *Schnitzler*, 2010, Rn. 118, prema *Maganić*, 2012, 139 i 140.

roditelja može pokrenuti postupak u taksativno navedenim slučajevima u odredbi čl. 478., i to kad je riječ o

- medicinskim postupcima povezanim s rizicima teških posljedica za djetetovo zdravlje (čl. 88., st. 3.)²⁷
- djetetovu obrazovanju (zakonodavac je pri tome uputio na primjenu u skladu s čl. 94., st. 6. ObZ-a iz 2015. iako se u toj odredbi govori samo o djetetovu pravu da pokrene postupak u slučaju spora, pa bi se nespretno moglo protumačiti da nezadovoljni roditelj ovdje ne bi mogao pokrenuti postupak, što zasigurno nije bila namjera zakonodavca)
- raspolaganju prihodima od djetetove imovine u skladu s čl. 97., st. 4. ovoga Zakona²⁸
- upravljanju i zastupanju djeteta u vezi s vrjednijom imovinom²⁹, odnosno imovinskim pravima, a za koje je potrebna i suglasnost drugog roditelja i suglasnost suda (u skladu s čl. 98., st. 3. i čl. 101., st. 1. ovoga Zakona)

²⁷ U Izvješću pravobraniteljice za djecu (2015.) pojavljuje se i primjer povezan s potpisom jednog roditelja koji daje informirani pristanak na cijepljenje djeteta protiv HPV-a. Upit su uputili Hrvatski zavod za javno zdravstvo te Hrvatsko društvo za školsku i sveučilišnu medicinu Hrvatskoga liječničkog zbora. Usp. Izvješće pravobraniteljice za djecu, 2015. Prema rješenju iz 2015. godine nije jasno može li roditelj koji želi cijepiti svoju kćer protiv HPV-a ili se pak tome protivi zatražiti da o tome odluči sud u sudskom postupku. Naime, riječ je o pitanju tumačenja pojma „medicinski postupak povezan s rizicima teških posljedica za zdravlje djeteta“. HPV-cjepivo odobreno je u Republici Hrvatskoj, nadležna institucije čak i preporučuju, pa se može presumirati da ono nije opasno. No, pitanje je može li necijepljenje dovesti do teških posljedica za zdravlje, osobito spolno aktivna djeteta.

U samom Izvješću nije navedeno mišljenje koje je pravobraniteljica dala u vezi s tim pitanjem.

²⁸ Prema odredbi čl. 97., st. 4. ObZ-a iz 2015. „prihodi od imovine djeteta mogu se u iznimnim slučajevima koristiti za potrebe liječenja roditelja ili braće i sestara djeteta ako se ne koriste za uzdržavanje, liječenje i obrazovanje djeteta, za što je potrebno odobrenje suda u izvanparničnom postupku pokrenutom na prijedlog djeteta ili roditelja.“

S druge strane, proizlazi da roditelj ne može pokrenuti postupak o ostvarivanju roditeljske skrbi ako se ne slaže da se koriste (odnosno ne koriste) prihodi od imovine djeteta, kad drugi roditelj procijeni da je to potrebno za djetetovo uzdržavanje, liječenje ili obrazovanje, roditelji za to nemaju dovoljno vlastitih sredstava, a sredstva za to ne mogu se osigurati na drugi način (čl. 97., st. 3. ObZ-a iz 2015.).

²⁹ Čl. 101. ObZ-a iz 2015.:

Zastupanje u vezi s vrjednijom imovinom, odnosno imovinskim pravima djeteta

„(1) Zastupanje djeteta u vezi s njegovom vrjednijom imovinom, odnosno imovinskim pravima valjano je ako roditelj koji zastupa dijete dobije:

1. pisanu suglasnost drugog roditelja koji ostvaruje roditeljsku skrb i

2. odobrenje suda u izvanparničnom postupku.

(2) Zastupanjem iz stavka 1. ovoga članka smatraju se zastupanja pri otuđenju i opterećenju nekretnina, pokretnina koje se upisuju u javne upisnike ili pokretnina veće vrijednosti, raspolaganju dionicama i poslovnim udjelima, raspolaganju nasljedstvom, prihvaćanju darova s teretom ili odbijanju ponuđenih darova te raspolaganju drugim vrjednijim imovinskim pravima, ovisno o okolnostima pojedinoga slučaja.

(3) Zastupanjem iz stavka 1. ovoga članka smatra se i zastupanje pri sklapanju ugovora između djeteta i fizičkih ili pravnih osoba kojima je predmet raspolaganje budućim imovinskim pravima djeteta u vezi s njegovim sportskim, umjetničkim ili sličnim aktivnostima.

(...)“

- neslaganju roditelja o odlukama koje se odnose na bitna osobna prava djeteta u skladu s čl. 100., st. 5. ovoga Zakona
- neslaganju roditelja o odlukama koje su bitne za dijete (čl. 109., st. 1. ObZ-a iz 2015.)
- ostvarivanju osobnih odnosa, s time da pravo na ostvarivanje osobnih odnosa uključuje i pravo na informacije o bitnim okolnostima povezanim s djetetovim osobnim pravima, pravo na ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s drugim srodnicima i drugim osobama, ograničenju ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom te nadzoru nad ostvarivanjem osobnih odnosa s djetetom (čl. 478., st. 4. ObZ-a iz 2015.).³⁰

Kako su roditelji koji sporazumno ostvaruju roditeljsku skrb dužni to činiti sporazumno, prije nego što pokrenu postupak o ostvarivanju roditeljske skrbi, moraju pristupiti obveznom savjetovanju u centru za socijalnu skrb, ali ne u svim situacijama, nego samo u slučaju prijepora o medicinskom postupku koji je povezan s rizicima teških posljedica za fizičko ili psihičko zdravlje djeteta pacijenta, obrazovanju djeteta, o zastupanju djeteta u vezi s njegovim bitnim osobnim pravima, ostvarivanju prava na informacije o bitnim okolnostima vezanim uz osobna prava djeteta, kao i ostvarivanju, ograničavanju ili zabrani ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom (čl. 329. ObZ-a iz 2015.).

Dobro je da postupak obveznog savjetovanja nije predviđen za sve postupke o ostvarivanju roditeljske skrbi jer bi u nekim slučajevima bio zapreka pravodobnom pružanju pravne zaštite kad ona mora biti žurna. Smatramo da je zakonodavac iz postupka savjetovanja trebao izuzeti i postupke u kojima se odlučuje o gore navedenim medicinskim postupcima i o obrazovanju djeteta jer i tu prijeti opasnost od neopravdana odugovlačenja koje za posljedicu može imati uskraćivanje zaštite djetetovih prava.

Postupak savjetovanja predviđen je da bi sudionici savjetovanja bili upoznati s tim da su dužni voditi računa o djetetovoj dobrobiti pri uređenju spornih obiteljskih odnosa, s negativnim učincima sukoba u obitelji u odnosu na dijete i prednostima sporazumnog uređenja obiteljskih odnosa, s dužnošću članova obitelji da razgovaraju s djetetom i uzmu u obzir njegovo mišljenje te da ih se upozna s mogućnosti rješavanja spora u obiteljskoj medijaciji (čl. 330. ObZ-a iz 2015.).

Izvješće o provedenom savjetovanju dostavlja se strankama najdulje 30 dana od dana primitka zahtjeva (čl. 324., st. 2. ObZ-a iz 2015.), a ne može biti starije od šest mjeseci (čl. 482. ObZ-a iz 2015.).

---

³⁰ Potpuno je nejasno zašto je ostvarivanje osobnih odnosa stavljeno iza upravljanja imovinom jer su osobni odnosi dio sadržaja roditeljske skrbi koji se odnose na osobna prava djeteta.

Zbog pravne sigurnosti propisano je da „u hitnim slučajevima, kad prijeti neposredna opasnost za dijete, svaki od roditelja ima pravo bez suglasnosti drugog roditelja odlučiti o poduzimanju nužnih radnji u skladu s djetetovom dobrobiti i o tome u najkraćem mogućem roku obavijestiti drugog roditelja (čl. 110., st. 3. Obz-a iz 2015.). I bez takve izričite odredbe bilo bi sasvim jasno da je to moguće jer je svatko, a osobito roditelj, dužan zaštititi dijete poduzimanjem odgovarajućih radnji. Osim toga, formulacija „donijeti odluku“ šira je od zastupanja jer ne mora biti riječ samo o zastupanju, nego o preuzimanju djeteta, odvođenja liječniku i slično. Stoga tu normu ocjenjujemo kao *superfluum* jer bi svaki sud činjenicu da je jedan od roditelja odlučio bez suglasnosti drugoga zato što je samo tako bilo moguće zaštititi dijete ocijenio kao opravdanu i zakonitu.

Superfluum je i odredba čl. 108., st. 4., po kojoj roditelji ne moraju zajedno odlučiti ako je riječ o neodgodivoj medicinskoj intervenciji te je i bez upućivanja na poseban medicinski propis koji uređuje zaštitu prava pacijenata³¹ jasno da će to pitanje biti riješeno propisom koji je *lex subspecialis*.

Osim prava na zastupanje u zaštiti osobnih i imovinskih prava i interesa djeteta koja su navedena *supra*, roditelj koji ne živi s djetetom ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, pravo na suodlučivanje s kojim će osobama dijete ostvarivati osobne odnose (zato što o tom pitanju može pokrenuti izvanparnični sudski postupak) te pravo i dužnost plaćati uzdržavanje za dijete (što, kao što je već rečeno, nije više dio sadržaja roditeljske skrbi iako je sastavni dio *plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi* – čl. 53. Obz-a iz 2015. – *sic!*).

3.2.3. Samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi jednog od roditelja i prava roditelja koji ne živi s djetetom

Novo uređenje pravnog položaja roditelja koji ne živi s djetetom, a nakon što je sud donio odluku o roditeljskoj skrbi, velik je odmak, i to u smjeru ograničavanja prava na roditeljsku skrb roditelja koji ne živi s djetetom uvijek kad roditelji nisu uspjeli postići sporazum o roditeljskoj skrbi.

U odredbi čl. 105. navodi se da

- „jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsku skrb potpuno, djelomice ili u odnosu na odlučivanje o određenom bitnom pitanju u vezi s djetetom uz

---

³¹ Zakon o zaštiti prava pacijenata NN 169/04, 37/08, čl. 18.: „Ako se zbog hitne situacije ne može dobiti suglasnost zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika iz članka 17., stavka 1. ovoga Zakona, pacijent će se podvrći dijagnostičkom, odnosno terapijskom postupku samo u slučaju kada bi zbog nepoduzimanja postupka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila ozbiljna i neposredna opasnost od težeg oštećenja njegova zdravlja. Postupak se može provoditi bez pristanka zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika pacijenta samo dok traje navedena opasnost.“

- istodobno ograničavanje drugog roditelja na ostvarivanje roditeljske skrbi u tom dijelu samo na temelju sudske odluke u skladu s djetetovom dobrobiti
- roditelj nastavlja samostalno ostvarivati roditeljsku skrb bez sudske odluke ako je drugi roditelj umro ili je proglašen umrlim, a roditelji su prije smrti jednoga od njih roditeljsku skrb ostvarivali zajednički
  - jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsku skrb na temelju sudske odluke ako roditelji nisu postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazum tijekom sudskog postupka.“

Iz posljednjega dijela rečenice st. 3. nazire se razlog rješenju za treći navedeni slučaj, a to je da je „sud dužan posebno voditi računa koji je od roditelja spreman na suradnju i sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi“. To je svojevrsna uputa da je važan kriterij za odluku s kojim će djetetom živjeti roditelj spremnost tog roditelja na suradnju i sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Da paradoks bude veći, upravo će taj roditelj živjeti s djetetom i samostalno ostvarivati najveći dio sadržaja roditeljske skrbi, bez ikakve obveze da o načinu ostvarivanja postigne s drugim roditeljem sporazum (kojemu nije dužan pružati ni informacije o bitnim odlukama za dijete, a možda ni o bitnim osobnim pravima djeteta). Proizlazi da je odluka o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti svojevrsna kazna roditelju koji bi želio živjeti s djetetom, no nije spreman postići sporazum zato što uviđa nedostatke roditeljskih kompetencija drugog roditelja.

Zakonodavac je ipak svjestan važnosti zajedničke roditeljske skrbi, pa se kao sljedeći kriterij navodi da je „roditelj koji se protivi zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi, odnosno sklapanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazumu dužan (...) dokazati da zajednička roditeljska skrb nije za dobrobit djeteta, u protivnom sud može samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi povjeriti drugom roditelju ako je to u skladu s dobrobiti djeteta.“

Iz takva se izričaja očekuje da sud ustvrdi koji roditelj ima bolje roditeljske kompetencije. U slučaju da jedan roditelj iznosi prigovore na roditeljske kompetencije drugog roditelja s obzirom na sposobnost postizanja odgovarajućih sporazuma, dužan ih je dokazati.³²

---

³² U odredbi čl. 416. smještenoj u procesni dio Obiteljskog zakona sud se upućuje na to da će prije odlučivanja o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje u skladu s odredbama ovoga Zakona, utvrditi na koji je način svaki od roditelja provodio vrijeme s djetetom i na koji je način ostvarivao roditeljsku skrb o djetetu prije pogoršanja obiteljskih odnosa i po potrebi pribaviti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb ili ovlaštenoga sudskog vještaka. Osim toga, sud će u postupku posebno cijeniti spremnost svakog od roditelja na suradnju u postupku obveznog savjetovanja ili spremnost na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji i spremnost svakog od roditelja na poticanje ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem. Od potonjeg pravila treba odstupati u slučajevima obiteljskog nasilja. Na koji način nasilje može biti utvrđeno, zakonodavac opravdano ostavlja sudu koji vodi postupak o roditeljskoj skrbi.

Razlog promjenama bilo je postojanje određena broja visokokonfliktnih roditelja koji ne žive zajedno, pa je zakonodavac zbog toga u svim slučajevima kad roditelji nisu uspjeli donijeti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili postići sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u sudskom postupku, odlučio da će roditelj koji s djetetom živi na temelju sudske odluke samostalno ostvarivati roditeljsku skrb.

U takvim slučajevima sud donosi odluku da će dijete živjeti s jednim od roditelja, o ostvarivanju osobnih odnosa s roditeljem koji ne živi s djetetom te o uzdržavanju. Malen pomak prema većoj mogućnosti utjecaja roditelja koji s djetetom ne živi jest mogućnost da sud odredi da će o bitnim osobnim stvarima djeteta roditelji odlučivati zajednički u skladu s odredbom čl. 100. za zastupanje pri promjeni djetetova osobnog imena, promjeni prebivališta, odnosno boravišta djeteta i izboru ili promjeni vjerske pripadnosti. Promjena osobnog imena, promjena djetetova prebivališta te promjena djetetove vjeroispovijesti *reliquiae reliquiarum* prava su roditelja da sudjeluje u ostvarivanju roditeljske skrbi.

Tom roditelju još preostaje pravo slobodno odlučivati o svakodnevnim pitanjima (čl. 110., st. 1. i 2. ObZ-a iz 2015.), donositi žurne odluke (čl. 110., st. 3. ObZ-a iz 2015.), ima pravo na informacije te može tražiti promjenu odluke o roditeljskoj skrbi zbog klauzule *rebus sic stantibus* (čl. 113. ObZ-a iz 2015.).

Pravo na informacije uređuju dvije odredbe ObZ-a, no pomalo različito. Prema odredbi čl. 111., st. 1. roditelji su dužni međusobno razmjenjivati informacije „o očuvanju djetetova zdravlja i dosljednosti u odgoju te informacije u vezi sa školskim i izvanškolskim obvezama djeteta. Razmjena informacija mora biti jasna, brza i usmjerena isključivo na dijete.“ Zakonodavac u stavku 2. istoga članka dodaje i uputu roditeljima kako „ne smiju dužnost suradnje iz stavka 1. ovoga članka koristiti radi kontrole drugog roditelja.“

Daljnje je ograničenje da informacije o bitnim okolnostima povezanim s osobnim pravima djeteta roditelj koji ne ostvaruje roditeljsku skrb nad djetetom ima pravo zahtijevati od drugog roditelja samo ako za to ima opravdani pravni interes (podcrtala A. K. G.) i u mjeri u kojoj to nije suprotno djetetovoj dobrobiti. Osobna su prava djeteta, prema odredbi čl. 84. ObZ-a iz 2015., pravo na skrb za život i zdravlje, pravo na sigurnost i odgoj u obitelji primjeren njegovim tjelesnim, psihološkim i drugim razvojnim potrebama, pravo življenja sa svojim roditeljima, a ako roditelji žive razdvojeno, dijete ima pravo na roditeljsku skrb obaju roditelja (*sic!*), pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s roditeljima i drugim bliskim osobama s kojima ne stanuje, pravo na točnu informaciju o važnim okolnostima u vezi s roditeljima i drugim bliskim osobama, pravo na izbor obrazovanja i zanimanja i pravo na zapošljavanje u skladu sa svojim sposobnostima i svojom dobrobiti.

Nameće se pitanje koje je značenje prava na roditeljsku skrb, čak i kad se govori o pravu koje ne prati i njegovo ostvarivanje, kad roditelj mora dokazati da ima oprav-

dan interes za informaciju o bitnim okolnostima povezanim s djetetovim osobnim pravima iako iz čl. 84. ObZ-a iz 2015. proizlazi da se opravdani pravni interes temelji na samom zakonu.

4. ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA

Rješenja obiteljskih propisa iz 2014. i 2015. godine donijela su revolucionarne promjene u pristupu rješavanju konfliktnih razvoda te su se stoga postavila važna pitanja. Reforma je težila i povećanju broja sporazumnih razvoda. Što je donijela?

Prema javno objavljenim podacima, 2015. godine bilo je provedeno 7117 obveznih savjetovanja prije razvoda braka u kojima su bračni drugovi imali zajedničku maloljetnu djecu. Od toga broja 6449 savjetovanja provedeno je i okončano³³, a bilo je ukupno 7036 razvoda brakova s maloljetnom djecom i bez djece.³⁴ U centrima za socijalnu skrb izrađen je 4101 plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, no odobreno ih je u sudskom postupku samo 2718. Posljednji podatak upućuje na to da ili 33 % planova o roditeljskoj skrbi nije bilo u najboljem interesu djeteta ili da sporazum roditelja, iako je plan bio sastavljen, nije stvarno postojao, što znači ili da je *roditeljski plan* izmijenjen, pa tako izmijenjen odobren u izvanparničnom postupku sudskim rješenjem ili je postupak nastavljen kao bračni spor.

Iz prakse je, naime, poznato da određen broj roditelja svakako želi sklopiti *roditeljski plan* da njihovo dijete ne bi dobilo posebnog skrbnika koji će ga zastupati u bračnom sporu te da se lakše razvedu. Hoće li tako postignut sporazum uistinu prevenirati broj roditeljskih sukoba nakon razvoda braka?

Hoće li reforma smanjiti konflikte između roditelja?

Poznato je da konfliktni razvodi kod određena broja roditelja dovode do stalnih sukoba koji rezultiraju angažmanom nadležnih tijela – centra za socijalnu skrb i suda. Rješenjem o samostalnom ostvarivanju roditeljske skrbi kad ne postoji volja roditelja da je ostvaruju sporazumno, izbjegnuti su sudski sporovi, no centar za socijalnu skrb i dalje je nadležan za zaštitu dobrobiti djeteta, pa će biti uključen u sve roditeljske prijepore jer će u slučajevima kad je njegova dobrobit ugrožena, morati poduzeti odgovarajuće radnje kako bi ispitao jesu li navodi roditelja točni te poduzeti mjere za zaštitu interesa djece.

Drugi je problem što u Republici Hrvatskoj živi velik broj djece i roditelja čija je roditeljska skrb uređena prema obiteljskim propisima koji su predviđali zajedničku

---

³³ Godišnje statističko izvješće o korisnicima i primijenjenim pravima iz socijalne skrbi 2016., Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

³⁴ Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/> (9.11.2017).

roditeljsku skrb kao opće pravilo. Svi postupci u kojima se prvi put uređivala roditeljska skrb prema Obiteljskom zakonu iz 2014. i 2015. godine mogli su završiti odlukom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi samo ako su roditelji o tome bili sporazumni. Prava roditelja koji ne živi s djetetom te mu je roditeljska skrb ograničena nemogućnošću ostvarivanja većega dijela sadržaja neprijeporno su diskriminirana u odnosu na drugog roditelja pa se postavlja pitanje povrede ustavnog načela zabrane diskriminacije i u odnosu na postojeće roditelje koji ne žive zajedno, a o čijim se pravima odlučivalo po prijašnjim obiteljskim propisima te diskriminacije po osnovi spola (jer u Republici Hrvatskoj nakon razvoda braka 85 % djece nastavlja živjeti s majkom).

Smatramo da je takvo rješenje suprotno i Konvenciji o pravima djeteta jer je sasvim jasno da Odbor za prava djeteta ističe kako bi sud u svakom slučaju morao procijeniti je li zajednička skrb u najboljem interesu djeteta te je odrediti (pa i u slučaju nedostatka sporazuma roditelja).³⁵ Odgovor da je to rješenje svoj uzor imalo u njemačkom zakonodavstvu nije zadovoljavajuć jer ne uzima u obzir posebnosti razvoja zakonodavstva, odnosno činjenicu da je stečevina hrvatskoga obiteljskog prava načelna, makar katkad i formalna, ravnopravnost roditelja bez obzira na to jesu li djeca rođena u braku ili izvan braka te bez obzira na to žive li roditelji zajedno ili odvojeno.

Dinamika razvoda braka s obzirom na sposobnost bračnih drugova upućuje na to da u određenu broju slučajeva početna nesposobnost kvalitetne komunikacije slabi, a da se roditelji ipak uspiju prilagoditi novonastaloj situaciji i shvatiti da je u najboljem interesu djeteta da ono zadrži oba roditelja.

Zbog navedenih razloga postojeće rješenje za ostvarivanje roditeljske skrbi velik dio roditelja stavlja u nepovoljan položaj, pa bi *de lege ferenda* trebalo riješiti to pitanje primjenom načela individualizacije. Za one roditelje za koje sud ocijeni da mogu ostvarivati zajednički roditeljsku skrb trebalo bi odrediti zajedničku roditeljsku skrb, a za one koji to ne mogu, iznimno, u opravdanim razlozima, vodeći računa o najboljem interesu djeteta, trebalo bi predvidjeti da pojedine sadržaje roditeljske skrbi ostvaruje samo jedan roditelj, no ne nužno onaj koji s djetetom živi. Primjerice, skrb o imovinskim pravima i interesima djeteta možda sasvim bolje može ostvarivati roditelj koji s djetetom ne živi, a to neće narušiti svakodnevnu skrb o djetetu. Ili, primjerice, u slučaju kad bi roditelj koji živi s djetetom odbijao konvencionalne medicinske zahvate jer više vjeruje alternativnoj medicini, bilo bi pogodnije da dijete u odlukama o medicinskim zahvatima zastupa roditelj koji o tome ima odgovarajuća znanja

---

³⁵ Komentar br. 14 Odbora za prava djeteta: „67. *The Committee is of the view that shared parental responsibilities are generally in the child's best interests. However, in decisions regarding parental responsibilities, the only criterion shall be what is in the best interests of the particular child. It is contrary to those interests if the law automatically gives parental responsibilities to either or both parents. In assessing the child's best interests, the judge must take into consideration the right of the child to preserve his or her relationship with both parents, together with the other elements relevant to the case.*”

iako ne živi s djetetom, ako nema drugih razloga za promjenu odluke o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti.

Novo pravno uređenje nije ni sasvim loše jer je provociralo raspravu o načinu zaštite djetetove dobrobiti u slučajevima kad je ono žrtva konflikta svojih roditelja te donijelo, iako osporavana, rješenja kojima su jasnije uređena prava i dužnosti roditelja te način na koji roditelji koji žive odvojeno zastupaju dijete. Vjerujemo da će rasprava o njima iznjedruti sustav koji će primjereno štititi i prava djeteta i prava njegovih roditelja.

LITERATURA

1. Hrabar, D. (2006). U: Alinčić, M. i dr. *Obiteljsko pravo*. Zagreb.
2. Korać Graovac, A. (2012). Zajednička skrb u praksi Europskog suda za ljudska prava – *slučaj Zaunegger v. Germany*. U: *Pravna zaštita prava na (zajedničku) roditeljsku skrb*. Osijek.
3. Maganić, A. (2012). *Sudska zaštita prava na roditeljsku skrb u njemačkom pravnom sustavu*. U: *Pravna zaštita na (zajedničku) roditeljsku skrb*. Osijek.
4. Prokop, A. (1972). *Porodično pravo: odnosi roditelja i djece*. Zagreb.

*

1. *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* NN –MU 18/97, 6/99 –proč. tekst, 8/99 – ispr., 14/02.
2. *Obiteljski zakon* NN 162/98.
3. *Obiteljski zakon* NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 75/14, 5/15.
4. *Obiteljski zakon* NN 75/14.
5. *Obiteljski zakon* NN 103/15.
6. *Osnovni zakon o odnosima roditelja i djece* Sl. I. FNRJ 104/47, 53/56, 4/57, 10/65, 28/65.
7. *Zakon o prebivalištu* NN 144/12, 158/13.
8. *Zakon o zaštiti prava pacijenata* NN 169/04, 37/08.
9. *Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola* NN 29/14.

*

1. European Court for Human Rights, *Parental Rights* (2017), http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Parental_ENG.pdf (12.11.2017).
2. Godišnje statističko izvješće o korisnicima i primijenjenim pravima iz socijalne skrbi 2016., Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, <http://www.mspm.hr/pristup-informacijama/statisticka-izvjesca-1765/statisticka-izvjesca-za-2016-godinu/2290> (9.11.2017).
3. Izvješće pravobraniteljice za djecu, Zagreb, ožujak 2017., <http://www.sabor.hr/izvjesce-o-radu-pravobraniteljice-za-djecu-za-2016> (5.11.2017).

4. Konačni prijedlog Obiteljskog zakona, Vlada RH, travanj 2017., <https://vlada.gov.hr/UserDocImages//Sjednice/Arhiva//151%20-%202.pdf> (7.11.2017).
5. Principles of European Family Law Regarding Parental Responsibilities, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PR-English.pdf> (8. 11. 2017).
6. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015., NN 5/15.

Summary

FROM JOINT EXERCISE OF PARENTAL RESPONSIBILITIES TO SOLE EXERCISE OF PARENTAL RESPONSIBILITIES AND BACKWARD – HOW TO PROTECT CHILDREN'S AND PARENTS' RIGHTS

This paper presents new family law regulations on the exercise of parental responsibilities after termination of the family union. After a brief legal-historical overview of domestic legislation development after World War II it is pointed out that new regulations on the exercise of parental responsibilities were created according to the German legal system model, but represent one step backward in guaranteeing the possibility for parents to exercise not only their right to parental responsibility, but also their human rights.

The paper attempts to find causes of the radical change of the institute of the exercise of parental responsibilities, questioning the parents' legal position according to the new legal regulations and offers proposals de lege ferenda.

Key words: *right to parental responsibility, parental responsibility, exercise of parental responsibility, child's right to parental responsibility, legal representation of the child*

